

Otázka: Starověké Řecko

Předmět: Dějepis

Přidal(a): Veruscino a asdfg

Charakteristika a přírodní podmínky

- Oblast: Balkánský poloostrov, Peloponés, stovky egejských ostrovů, pobřeží Malé Asie, Kyklady, Kypr, kolonie na Černém moři (Thrákie, Kyrenaika)
- Terén: hornatý, členitý, mnoho ostrovů, Egejské moře usnadňovalo dopravu a rozvoj mořeplavby
- Zemědělství omezené (asi 20% povrchu), nedostatek vody, dřeva, kamene
- Městské státy (polis) vznikaly díky uzavřeným oblastem s dobrou obranou, vznikaly spolky

Periodizace dějin

- Herojská doba (2000–1100 př.n.l.) – Minojská a Mykénská civilizace
- Temné období (1100–800 př.n.l.)
- Archaické období (800–500 př.n.l.)
- Klasické období (500–338 př.n.l.)
- Helénistické období (338–146 př.n.l.)
- Nastupující římská nadvláda (od 146 př.n.l.)

Civilizace

Minojská kultura (2700–1450 př.n.l.)

- Na Krétě, paláce Knóssos, Mallia, Faistos, Hagia Triada
- Palácové hospodářství s rozvinutou infrastrukturou (kanalizace, vodovody)
- Použití lineárního písma A (písemnosti zatím nerozluštěny)
- Kult býka a Matky Země, labyrint s bájným Minotaurem
- Zánik po katastrofách (sopečná činnost, zemětřesení) a vpádu Achájů

Mykénská kultura (1600-1000 př.n.l.)

- Peloponéské paláce Mykény, Théby, Pylos, Tíryns
- Kyklopské zdivo (masivní pevnosti)
- Rozvinutý obchod s Egyptem, Palestinou i dálným západem
- Vznik eposu, legend a dějin (Trojská válka)
- Zánik kvůli mořským národům a Dóřům

Temné období (1100-800 př.n.l.)

- Kulturní úpadek, úbytek obyvatel, mizení písma
- Příchod Dóřů, vojenský způsob života v Spartě
- Vznik homérských eposů (Ilias, Odyssea), Homérská společnost

Archaické období (800-500 př.n.l.)

Městské státy - polis

- Suverénní společenství obyvatel s právem a povinností chránit svá území, s politickou participací pouze volných občanů (mužů)
- Různé typy zřízení: oligarchie, demokracie, aristokracie, tyranie
- Agora (shromáždění, tržnice), Akropole (pevnost, svatyně)
- Velká řecká kolonizace (11.-5. stol. př.n.l.) - zakládání kolonií v Malé Asii, Jižní Itálii, Francii, Černém moři
- Dopad kolonizace: import levného obilí do Řecka, dlužní otroctví, sociální polarizace

Athény

- V Attice, řízeny archonty (správní, vojenské, náboženské funkce), Areopag (radu vysloužilých archontů)
- Významné zákonodárné reformy:

- Drakón (kolem 621 př.n.l.) – psaná zákonná norma s tvrdými tresty
- Solón – zrušení dlužního otroctví, čtyřstupňové rozdělení občanů dle majetku, lidový soud
- Peisistratos – tyran, podporoval řemesla, pokrok v kultuře
- Kleisthénés – územní reforma (démy a fýly), vznik Rady 500, ostrakismus – střepinový soud
- Vrchol demokracie za Perikla – přímá participace svobodných mužů starších 20 let

Sparta

- Lakonie (Peloponés), oligarchie s vojenskou elitou
- Dva králové (vojenská i náboženská funkce), Gerúsie (rada starších), Apella (lidové shromáždění), Efoři (kontrola nad králem)
- Obyvatelstvo rozděleno na:
 - Sparťany – plnoprávní válečníci, nepracovali, vojenská výcvik
 - Perioky – svobodní, řemeslníci, obchodníci, bez politických práv
 - Heiloty – otroci, původní obyvatelstvo, měli týrání a povstání
- Peloponéský spolek kolem Sparty, hegemonie nad spojenci

Klasické období (500-338 př.n.l.)

Řecko-perské války (499-449 př.n.l.)

- Povstání řeckých měst Malé Asie proti Perské nadvládě
- Významné bitvy: Marathon (490), Thermopyly (480), Salamína (480), Plataje (479), Mykalé (479)
- Vznik Athénské námořní spolek (Délský spolek), osvobození Řeků od Persie

Peloponéská válka (431-404 př.n.l.)

- Konflikt Athén (+ spojenci) vs. Sparta (+ spojenci)
- Sparta spojila síly s Persií, rozhodující bitva u Aigospotamoi (405)
- Athény poraženy, zrušen Délský spolek, nastolena oligarchie
- Následně rostoucí vliv Théb (Thébská hegemonie)

Makedonie a helénistické období

Filip II. Makedonský

- Podmanil si Řeky, vyhrál v bitvě u Chaironeie (338)
- Vytvořil profesionální armádu falang, korintský spolek proti Peršanům

Alexandr Veliký

- Vláda 336–323 př.n.l., vítězství u Issu (333), Gaugamel (331)
- Dobyť Egypta, založení Alexandrie
- Tažení až do Indie, návrat, náhlá smrt (323)
- Říše rozdělena mezi Diadochy: Ptolemaiovci, Seleukovci, Antigonovci

Helénistické období (338–146 př.n.l.)

- Šíření řecké kultury, vědy a umění, centra Alexandrie a Pergamonu
- Řečtina jako úřední jazyk
- Římská nadvláda začíná v roce 146 př.n.l.

Kultura a umění

Náboženství

- Polyteismus, antropomorfní bohové: Zeus, Héra, Artemis, Apollón, Afrodita, Hefaistos, Arés, Athéna, Hádes, Poseidon, Hestia, Demeter, Hermes
- Svatyně: Olympie, Delfy, Aigina, Akropole

Literatura a drama

- Eposy: Ilias a Odyssea
- Básníci: Hésiodos, Sappfó, Archilochos, Pindaros
- Drama: tragedie (Aischylos, Sofokles, Euripides), komedie (Aristofanes)
- Hudba: významná součást obřadů a dramát, nástroje lyra, flétna, kithara, aulos
- Hudba ve Spartě součást duševní výchovy

Filosofie a věda

- Přírodní filozofie: Thalés, Pythagoras, Demokritos (atomisté)
- Klasičtí filosofové: Sokrates ("vím, že nic nevím"), Platón (Dialogy, Akademie), Aristotelés (Lyceum)
- Vědy: geometrie (Euklides), matematika, medicína (Hippokrates, Asklépios), dějepis (Hérodotos, Thukydidés), rétorika (Demosthenes)

Architektura

- Řecké chrámy: dórský, iónský, korintský sloupcový řád
- Významné stavby: Parthenón, Erechteion (karyatidy), Artemidin chrám v Efesu, Lýsikratova lucerna, Filippeion v Olympii
- Veřejné stavby: amfiteátr, odeion, stadion, hippodrom, gymnasion, palestra, stoa
- Stavby soukromé: domy se zahradami a fontánami

Sochařství

- Materiály: mramor, bronz
- Postavy bohů, hrdinů, ideál krásy
- Styl: kontrapost, zvýraznění realismu a úsměvu
- Významní sochaři: Polykleitos (Doryforos), Myrón (Diskobolos), Praxiteles (Venuše Kynická), Feidias (Parthenón, socha Dia)
- Helénistické sochařství: větší naturalismus, expresivita, sousoší Láokoón, Rhodský kolos